10/03/2023

Патриаршеско и синодално послание по повод 80-годишнината от спасяването на българските евреи

Възлюбени чеда на светата ни Църква,

На датата десети март институциите на българската държава и нашата общественост отбелязват деня, в който през 1943 г., в най-мрачните часове на Втората световна война, когато изходът ѝ изобщо не е бил ясен, с колективните си усилия нашият народ е спрял депортирането на сънародниците ни от еврейски произход, българските евреи, към нацистките лагери на смъртта.

Ролята на Българската православна църква в това дело никога не е била забравяна и всякога е била подчертавана, особено от еврейската общност, за което сме признателни. Поради това няма нужда, а и не приляга на Църквата да изтъква свои заслуги, още по-малко за това, че в един определен, труден исторически момент е постъпила по единствения възможен за нея начин, а

именно, в съзвучие с повеленията на православната вяра.

Истината е, че когато в нощта на девети срещу десети март 1943 г. митрополит Стефан търси спешна среща с държавното ръководство, за да изрази несъгласието на Църквата срещу предстоящата депортация, а митрополит Кирил влиза при затворените евреи в училището в Пловдив и заявява на охраната, че ако те бъдат отведени, той ще тръгне заедно с тях, това не са изолирани актове на гражданска позиция, а резултат от една системна, твърдо отстоявана линия на Светия Синод. В съгласие с християнското учение и хилядолетната практика на толерантност, съпричастност и любов Българската православна църква всякога е отхвърляла каквато и да е форма на антисемитизъм, на расова или верска омраза към представителите на еврейската общност, както принципно и към всеки човек. Още при приемането на антисемитския Закон за защита на нацията, в протоколите на Светия Синод от 1940 г. се чуват предупредителните слова на българските архиереи: „Българската православна църква, която провежда сред нашия народ спасителната истина и заповед на нашия Спасител, че всички сме синове на един небесен Баща, не може да не обърне внимание на отговорните фактори, че тоя законопроект в някои от постановленията си против евреите-израилтяни съдържа разпоредби, които не ще могат да се смятат за справедливи… Всеки човек и всеки народ трябва да се предпазват от опасности, но в тоя оправдан стремеж не бива да се допускат неправди и насилия против другите“.

И още: „Въпросът за отношението ни към евреите е ясен. Ние сме християни и като архиереи на св. Българска църква не можем да не стоим на почвата на св. Евангелие и Христовото учение за равноценност на всички човеци пред Господа, без оглед на произход, раса и култура. Следователно, трябва да се застъпим за евреите“.

Тази своя позиция Светият Синод е декларирал още през 1940 г. и тя намира своето най-ярко изражение в акцията от девети срещу десети март 1943 г., в резултат на която нито един евреин, живеещ на територията на каноничния диоцез на Българската Екзархия по онова време, не е бил изпратен на изтребление към лагерите на смъртта.

Тази акция не е щяла да бъде възможна, ако българският народ не е бил вътърковен, ако той не е бил здраво сплотен около своите митрополити, ако гласът на Църквата не е бил толкова силен, защото е бил глас на верния, христолюбив и човеколюбив православен български народ Божий. Не някой друг, а именно Българската православна църква е възпитала у своя народ

силата и твърдостта да се противопоставя на злото – качества, които са проявление на принадлежността му към християнската вяра и ценностите ѝ. Силата на вярата е демонстрирал народът, воден от архиереите на своята Православна църква, в мразовитите дни на 1943 година и с вярата си е спасил своите сънародници – евреи. Народната сила е невъзможна без православната вяра и това е една много важна поука, която трябва да извлечем за себе си днес от делото на десети март.

Не можем да не споменем с дълбока тъга, че въпреки това над 11 хиляди евреи от съседни територии, намиращи се временно под българска светска администрация, все пак са били отведени и мнозина от тях са намерили смъртта си в пламъците на Холокоста. Скърбим за тях. Съжаляваме, че на Екзархията не са ѝ стигнали силите и възможностите да се погрижи за евреите в онези, насилствено откъснати от нейното тяло 30 години по-рано епархии, по същия начин, както за евреите в България. Съжаляваме искрено!

Обикновено на този ден се споменават имената само на някои от митрополитите, които особено са се проявили в святото и човеколюбиво дело за спасяването на българските евреи през 1943 година. Ние сме длъжни обаче да припомним имената на всички достойни архиереи, членове по онова време на Светия Синод на Българската екзархия, които са били събрани в името Христово и Бог е бил сред тях и е благославял делото им, а Светият животворящ Дух е диктувал решенията им. Това са: Видинският митрополит Неофит – Наместник-председател на Светия Синод, Софийският митрополит Стефан, Доростолският и Червенски митрополит Михаил, Врачанският митрополит Паисий, Неврокопският митрополит Борис, Търновският митрополит Софроний, Варненският и Преславски митрополит Йосиф, Пловдивският митрополит Кирил, Ловчанският митрополит Филарет, Сливенският митрополит Евлогий и Старозагорският митрополит Климент.

Вечна и блажена да бъде паметта на тези наши предшественици! Нека тяхното дело да ни бъде вдъхновение и пример, когато се налага ние днес да се изправяме пред съвременните проявления на ксенофобия, антисемитизъм или човеконенавистничество от какъвто и да е характер и срещу когото и да било. Тяхната вяра е и наша вяра, тяхната сила е и наша сила, техните убеждения са и наши убеждения. Българската православна църква всякога ще възпитава своя благочестив и христолюбив народ в любов към ближния, толерантност, солидарност и човечност. Така е било, откакто България е станала православна християнска държава и, доколкото зависи от нас, така ще бъде тук во веки веков.

Бог да прости блаженопочившите наши архипастири, помогнали за спасението на евреите в екзархийските епархии на територията на България и по този начин защитили достойнството на Православната църква и опазили честта на Родината ни.

Бог да пази България!

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА СВ. СИНОД

† НЕОФИТ

ПАТРИАРХ БЪЛГАРСКИ И

МИТРОПОЛИТ СОФИЙСКИ

ЧЛЕНОВЕ НА СВ. СИНОД:

† Сливенски митрополит ЙОАНИКИЙ

† На САЩ, Канада и Австралия митрополит ЙОСИФ

† Великотърновски митрополит ГРИГОРИЙ

† Плевенски митрополит ИГНАТИЙ

† Ловчански митрополит ГАВРИИЛ

† Пловдивски митрополит НИКОЛАЙ

† Западно- и Средноевропейски митрополит АНТОНИЙ

† Варненски и Великопреславски митрополит ЙОАН

† Неврокопски митрополит СЕРАФИМ

† Русенски митрополит НАУМ

† Старозагорски митрополит КИПРИАН

† Врачански митрополит ГРИГОРИЙ

† Видински митрополит ДАНИИЛ

† Доростолски митрополит ЯКОВ

Забележка: По решение на Св. Синод от заседанието му на 24.02.2023 г. прот. № 2 – пълен състав, това послание да се прочете от църковния амвон на 10 март 2023 г., след благодарствения молебен.

bg-patriarshia.bg